

Pravljica o zlati pisanki

Huda zima je vladala tisto leto v deželi. Debela plast snega je pokrivala zemljo, oster mraz je pritiskal, da je mnogo ubogih ptičk in tudi drugih živali, ki nimajo toplih zavetij, moralo žalostno poginiti.

Gašperjevi Jelici, ki ji je bilo jedva osem let in je bila sirota, so se vse te nedolžne živalce neznanško smilile. Ptičkom je vedno potresala na okno drobtinic in časih, kadar ni imela drugega, si je pritrkala od svoje borne hrane, samo da je mogla nasititi gladne ptičke, ki so trumoma prileteli na hišna okna. Potem je naslonila glavico ob ledene rože na steklih in se pogovarjala s ptički, ki so jo že tako dobro poznali, da so brez bojazni zobali živež.

Imela pa je Jelica hudo mačeho, prevzetno in lakomno, prav tako, kakor beremo o njej v povestih.

Ta mačeha Jelice ni mogla žive videti, vedno jo je zmerjala in suvala. Jesti je morala ubožica v kotu pri peči, zato da sta imeli njeni lastni hčeri, ki sta Jelico tudi sovražili, pri mizi dovolj prostora.

Nekega dne se je hudobna mačeha nenadno spomnila, da nima v kleti dovolj korenja za živino, in zapovedala Jelici:

»Korenja mi bo zmanjkalo! Vzemite košaro in pojdi k teti, naj ga posodi!«

Jelica je od strahu onemela in ni mogla niti zajokati. Do tete, ki je bila sestra njenega ranjkega očeta, je bilo dobro uro hoda. In zlobna mačeha jo pošilja zdaj pod noč iz zakurjene sobe v sneg do kolen, v mraz in burjo!

Jelica je vedela, da prošnje ne bodo nič pomagale, zato je tiho ogrnila raztrgano ruto, vzela košaro in odšla.

Mačeha pa je dejala hčerama:

»Zdaj se ne vrne več, hvala Bogu! Zmrznila bo kje v snegu.«

Jelico je ovila mrzla burja v svoj ledeni objem, snežinke so se ji zaginjale v obraz, komaj je gazila z nožicami po visokem snegu.

Kmalu se je zmračilo. Prestalo je snežiti, burja je prenehala in nebo se je zjasnilo. Nastala je svetla, mesečna noč.

Sirota je zgrešila pot, sredi širnega polja ni vedela ne kod ne kam.

Tedajci pa ji priskaklja iz goščave, ki je samevala sredi polja, dolgouhi zajec nasproti, obstane na zadnjih nogah in začudeno gleda Jelico.

Jelica, vsa vesela, pravi:

»Ah, zajček dolgouhi, ravno prav prihajaš. Pokaži mi pot do vasi, kjer stanuje moja teta.«

Zajček, sama prijaznost, je takoj spoznal Jelico, ker mu je sinica v gozdu pravila o njej, kako je do brega srca. Neutegoma torej reče:

»To pa to, Jelica. Vem, kje je tista vas, saj časih obiščem svoje bratrance, ki žive v hlevu tvoje tete. Kar lepo za menoj pojdi!«

In — ne bodi len — je zajček skakljal pred Jelico in ji delal v snegu pot, da je revica vsaj nekoliko laže hodila. Medpotoma je vprašal:

»Po kaj pa greš k teti s to košarico?«

»Po korenje,« je odgovorila Jelica.

»Oh, poprosi še zame malo korenja; veliko družino imam tamle v goščavi, pa nimamo kaj jesti v tej hudi zimi. Za plačilo ti podarim o Veliki noči zlate pisanke.«

»Bom poprosila, bom, zajček moj dolgouhi.«

Tako sta prišla do vasi. Zajček se je poslovil in jo ubral nazaj, Jelica pa je stopila v hišo. Prenočila je pri teti. Drugo jutro zarana je teta, ki je imela Jelico rada, dala napreči sani in hlapec jo je peljal

proti domu. Košaro s korenjem so naložili zadaj.

Ko sta vozila mimo goščave sredi polja, je Jelica prosila hlapca, naj malo počaka. Stopila je s sani, nabrala korenja v predpasnik in ga položila pod grmovje, kjer je bilo kopno.

A že je bil zajček dolgouhi pri nji. Na vso moč se je zahvaljeval deklici za toliko dobroto in ji nazadnje še rekel:

»Kmalu bo Velika noč. Takrat pa pridi sem na tole mesto, boš dobila lepe zlate piruhe.«

Jelica je obljubila, poslovila se je od zajčka in odhitela na sani. Hlapec je pognal konja, kakor bi trenil so bili doma.

Ko je mačeha videla, da se ji zlobna nakana ni posrečila, je kar prebledela od jeze. Mislila si je pa: Le počakaj, drugič mi ne uideš.«

Vse mine na svetu in tako se je morala tudi zima umakniti pomladi. Prišla je Velika noč. Vsa narava se je svatovsko oblekla, ptički so veselo žvrgoleli in tudi ljudje so bili veseli; samo Jelica je bila žalostna in solze so ji tekale po licih, ko je stopala proti polju, da tam na sončni livadi natrga prvih zvončkov in jih ponese na grob svoje mamice. Mačeha jo je bila že navsezgodaj spodila pokonci, češ da ji primanjkuje mleka za velikonočne potice in naj se takoj odpravi ponj v dve uri oddaljeno vas. Jelica je ubogala in šla. Ker sirota ni prinesla dovolj mleka — o praznikih ga gospodinje povsod same potrebujejo za potice — jo je mačeha kar teščo spodila iz hiše. Tako se je Jelica vsa potrta napotila na polje, da tam prvim cvetkam potoži svoje gorje.

Ko je trgala bele zvončke, se zdajci ustavi pred njo zajček, ki mu je bila pozimi dala korenja, in jo vpraša:

»Zakaj si tako žalostna, Jelica?«

»Kaj ne bom žalostna, ko me je mačeha spodila in mi ne da jesti.«

»Nič ne maraj,« reče zajček. »Pojdi z menoj, obljubil sem ti za Veliko noč zlatih pisank, tam v goščavi jih imam zate.«

Ko sta prišla v goščavo, je Jelica zagledala pod visokim drevsom na lepo nastlanem ležišču tri velike zlate pisanke. Sončni žarki so jih obsevali, lesketale so se, da je Jelici jemalo vid.

»Te pisanke ti podarim, ker si tako usmiljenega srca za nas uboge živalice. Tvoje so, vzemi jih.«

Jelica od samega veselja ni vedela, kaj bi storila. Vsa ganjena se je zahvaljevala zajčku, stopila bliže in z nežno ročico pobožala srednjo pisanke, ki je bila največja in najlepša. V tistem trenutku se je pisanke razdelila na dvojce in iz nje je stopil mlad, zal princ, ves v zlatu, lep kakor sonce. Smehljaje se je ponudil presenečeni Jelici roko.

»Pozdravljena, nevestica! Pojdi, da te popeljem na svoj grad!«

To rekši se je z zlato palčico dotaknil druge pisanke; odprla se je in pred Jelico je stala srebrna kočija; dvojce iskrih konjičev je bilo vpreženih pred njo. In princ se je dotaknil s palčico tretje pisanke.

Zdajci se je odprla in iz nje je poskakalo nebroj mladih pažev, v zlatih in srebrnih oblekah.

»To je moje spremstvo,« je dejal princ Jelici, prijel jo je za roko in jo posadil v kočijo. Kočijaž je pognal konje in oddrdrali so preko polja. Paži pa so jo jadrno ubirali za kočijo.

Tako so dospeli do gradu, ki je bil iz samega belega marmorja, ves okrašen z biseri in demanti. Princ je popeljal Jelico pred svoje rodi-

telje, ki so jo z odprtimi rokami sprejeli za svojo. Ko sta princ in Jelica dorasla, sta se poročila.

Toda v svoji veliki sreči Jelica ni pozabila mačehe in sestri, čeprav so jo tako zelo sovražili. Ko je bila poroka, je poslala ponje. Mačeha in hčere so jo prosile odpuščanja in mlada princesa Jelica jim je vse odpustila.

Vidite, otroci, to je pravljica o zlatih pisankah, ki jih je uboga Jelica dobila od zajčka za Veliko noč.

Dr. Pavel Grošelj

Ali si prijatelj živalim?

Pogovor v šolskem radiju

Dragi otroci! Kajne, saj vas smem tako imenovati? Otroci, to je najbolj prisrčen in ljubeč naziv, ki ga vam sploh morem dati. Pa vam želim, da bi še dolgo ostali otroci, vsaj v svojem srcu. In vedite, vprav o neki srčni zadevi se hočem danes pomeniti z vami. S srcem pa se dâ samo dvoje: ljubiti ali sovražiti. S srcem si mi lahko samo: ali prijatelj ali sovražnik. Pa te danes prav zaupno povprašam: »Povej mi odkrito po svoji vesti, ali si prijatelj živalim?« Toda že vidim, da si nekam v zadregi ter da si ne upaš jasno odgovoriti. Spomnil si se modrasa in stenic, podgane in trtne uši, bramorja na polju in voluharja v sadovnjaku. Toda tako te nisem hotel vprašati. Nisi me prav razumel. Zato bo najbolje, da poskusiva skupno odgovoriti na stavljeno vprašanje.

Ti si gotovo prijatelj temu ali onemu, oziroma prijateljica tej ali oni. Pa sem prepričan, da se tega prijateljstva niti prav ne zavedaš. Vse prevsakanje ti je tvoje prijateljstvo in vse preveč samo ob sebi umljivo, da bi si bil svest, kako mil in drag ti je tvoj prijatelj, kako zelo si navezan nanj in kako globoko si mu vdan. Veš, z dobrim prijateljem je tako, kakor z ljubim zdravjem, ki ga ne znamo dovolj ceniti, dokler ga imamo. Ko pa boš izgubil prijatelja, se ti bo nenadoma odprl v duši temán prepad in tedaj šele boš uvidel, kako drag in nenadomestljiv ti je bil. Sonce ti bo sijalo medlo in hladno z neba, kadar ti bo umrl zvest prijatelj. Pust in prazen se ti bo zdel svet, zoprna ti bosta smeh in veselje, vse okrog tebe

bo izgubilo mikavnost in smisel. Vse bi dal, da bi ga zopet priklical v življenje.

Pa mi povej sedaj, ali si prijatelj živalim? Vidim, da si še vedno v zadregi. Daj, pa najprej skupno premisliva, kako bi bilo z nami, ako bi človek svoje živali izgubil? Misli si, da bi nevidna tajna sila kar čez noč ugonobila vse živalsko življenje na zemlji, od orla in kondorja v zračnih višavah do čudežnih, svetlikajočih se rib v temnih morskih prepadih. Kako bi bilo z nama tedaj?

Vem, da ti pride najprej na misel ono, kar ti je najbližje. No, kar naštevaj v duhu z menoj: ne bilo bi več na mizi mesa in slastne pečenke, ne perotnine, ne divjačine in rib, ne gnjati in ne dišečih klobas o véliki noči, pa tudi ne jajec in medu in ne mleka, sirovega masla in sira, ne gibanic in potic in vseh onih najbolj zaželenih močnatih jedi, ki vam jih zamesijo mati z jajci in maslom.

Ne bilo bi usnja za obutev in jermenja, ne tople volnene obleke, ne kožuhov in pernic za trdo zimo, ne žime za žimnice in sita, ne voska za sveče na oltarju, a tudi ne svile, koravd in biserov za gizdava dekleta.

Zares težka izguba bi zadela človeštvo. V kako mnogih in važnih ozirih bi se morali omejiti. Predvsem naša telesna udobnost, ta bi utrpela neprecenljivo škodo. Vkljub vsemu pa bi nam ta izguba ne šla prav do srca, temveč predvsem do želodca. Prijateljstvo pa, ki ni zasidrano v srcu, temveč v želodcu, ni pravo prijateljstvo. Ako imaš prijatelja, ki ti je drag